EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 17.12.2019.
COM(2019) 633 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI

par to, kā dalībvalstis īsteno Padomes Direktīvu 2006/117/*Euratom* par radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzību un kontroli
Trešais ziņojums

{SWD(2019) 437 final}

Saturs

1. Ievads 2

1.1. Konteksts 3

2. Tiesiskais regulējums un tā īstenošana 3

2.1. Pārvadājumu uzraudzības un kontroles vispārīgie principi 4

2.2. Direktīvas īstenošana 5

2.3. Padomdevējas komitejas atzinums 6

2.4. Kompetentās iestādes 7

3. Novērojumi un tendences 7

3.1. Statistika (2015.–2017. gads) 9

4. Papildu pasākumi pēc iepriekšējā pārskata perioda 12

5. Secinājumi 12

1. IEVADS

Visas dalībvalstis 2013. gadā ir transponējušas Padomes Direktīvu 2006/117/*Euratom*[1] par radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzību un kontroli (turpmāk tekstā — "direktīva"). Dalībvalstīm līdz 2017. gada 25. decembrim bija jānosūta Komisijai ziņojumi[2] par direktīvas īstenošanu. Ņemot vērā šos ziņojumus, Komisijai ir jāsagatavo kopsavilkuma ziņojums[3] Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, īpašu uzmanību pievēršot atpakaļnosūtīšanai[4], kas saistīta ar neatļautiem pārvadājumiem un nedeklarētiem radioaktīviem atkritumiem.

Ar šo direktīvu nosaka radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārrobežu pārvadājumu uzraudzības un kontroles Kopienas sistēmu, lai garantētu iedzīvotāju pienācīgu aizsardzību. Direktīva nodrošina, ka attiecīgās dalībvalstis tiek informētas par radioaktīvo atkritumu un izlietotās kodoldegvielas pārvadājumiem to teritorijā vai caur to, un tām ir pienākums piekrist vai sniegt pamatotu atteikumu.

Visas dalībvalstis ir iesniegušas savu trešo valsts ziņojumu par laikposmu no 2015. līdz 2017. gadam[5], savukārt Horvātija iesniedza savu otro ziņojumu[6].

Komisija ir sagatavojusi šo ziņojumu, pamatojoties uz minētajiem valstu ziņojumiem un ņemot vērā Padomdevējas komitejas[7] atzinumu. Šis ziņojums ir Komisijas ziņojums[8], kas sagatavots pēc Komisijas otrā ziņojuma par 2012.–2014. gadu.

Ziņojumā ir sniegts pārskats par lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu pārvadājumiem Kopienā; par jaunākajām tendencēm un problēmām lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu importa, eksporta un tranzīta jomā, par ziņojumiem attiecībā uz atteiktiem un nenotikušiem pārvadājumiem, kā arī par ierosinātajiem pasākumiem.

---

1 Padomes 2006. gada 20. novembra Direktīva 2006/117/*Euratom* par radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzību un kontroli, OV L 337, 5.12.2006., 21.–32. lpp.

2 Saskaņā ar direktīvas 20. panta 1. punktu līdz 2011. gada 25. decembrim un pēc tam ik pēc trīs gadiem dalībvalstis sūta Komisijai ziņojumus par šīs direktīvas īstenošanu.

3 Saskaņā ar direktīvas 20. panta 2. punktu Komisija saskaņā ar 21. pantā izklāstīto kārtību sagatavo apkopojošu ziņojumu.

4 Saskaņā ar direktīvas 4. pantu.

5 Konkrētāk, trešais ziņojums attiecas uz laikposmu no 2014. gada 26. decembra līdz 2017. gada 25. decembrim (atļaujas).

6 Horvātija iestājās Eiropas Savienībā 2013. gada 1. jūlijā.

7 Padomdevēja komiteja tika izveidota 2007. gadā atbilstoši direktīvas 21. pantam.

8 COM(2018) 6 *final*, Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par Padomes Direktīvas 2006/117/*Euratom* par radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzību un kontroli īstenošanu dalībvalstīs, 19.1.2018., un SWD(2018) 4 *final*.

Ziņojumam ir pievienots Komisijas dienestu darba dokuments SWD(2019)437, kurā ir precīzi dati un sīka informācija, pamatojoties uz kuru ir izdarīti secinājumi.

1.1. Konteksts

Visās ES dalībvalstīs rodas radioaktīvie atkritumi, ko rada dažādas iekārtas (piemēram, kodolelektrostacijas, pētniecības reaktori) un darbības, piemēram, radioaktīvo izotopu izmantošana medicīnā, rūpniecībā, lauksaimniecībā, pētniecībā un izglītībā. Saskaņā ar definīciju "radioaktīvie atkritumi" ir radioaktīvi materiāli gāzveida, šķidrā vai cietā formā, kurus nav paredzējusi izmantot izcelsmes vai galamērķa valsts vai fiziska vai juridiska persona, kā lēmumam ir piekritušas šīs valstis, un kurus kā radioaktīvos atkritumus saskaņā ar izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts normatīvajiem aktiem kontrolē regulatīvā iestāde.

Arī kodolenerģijas un pētniecības reaktoru darbība rada kodoldegvielas atkritumus, t. i., reaktora aktīvajā zonā apstarotu un no tās neatgriezeniski izņemtu kodoldegvielu. To var vai nu glabāt kā resursu, ko var pārstrādāt, vai likvidēt kā radioaktīvos atkritumus galīgai apglabāšanai, neparedzot turpmāku izmantošanu.

Kad lietotā kodoldegviela un radioaktīvie atkritumi ir radušies, tos pirms iespējamās pārstrādes vai apstrādes un apglabāšanas uzglabā. Šādu materiālu pārvietošana, ko dēvē arī par pārvadājumiem, notiek vairākumā dalībvalstu neatkarīgi no to kodolprogrammu mēroga. No vietām, kur šie materiāli tika radīti vai apsaimniekoti, lietotā kodoldegviela un radioaktīvie atkritumi tiek transportēti, galvenokārt pa autoceļiem, dzelzceļu vai jūru, kā arī dažos gadījumos pa gaisu.

ES dalībvalstu teritorijās regulāri notiek radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas imports, eksports un tranzīts.

2. TIESISKAIS REGULĒJUMS UN TĀ ĪSTENOŠANA

Radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas droša un atbildīga apsaimniekošana, tostarp šo materiālu droša pārvadāšana dalībvalstu teritorijā un ārpus tās ir juridiska prasība, kas izriet gan no starptautiskajiem, gan ES tiesību aktiem.

Starptautiskā līmenī galvenais atsauces dokuments ir Kopējā lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu drošas apsaimniekošanas konvencija (turpmāk tekstā — "Kopējā konvencija")[9]. Citu noteikumu starpā Kopējā konvencijā līgumslēdzējām pusēm ir uzlikti

[9] Kopējā konvencija stājās spēkā 2001. gada 18. jūnijā. To piemēro attiecībā uz lietoto kodoldegvielu un radioaktīvajiem atkritumiem, kas rodas civilo kodolreaktoru un citu iekārtu ekspluatācijā, un attiecībā uz militārajās vai aizsardzības programmās lietoto degvielu un radioaktīvajiem atkritumiem, ja un kad šādi materiāli tiek nodoti ilgstošai lietošanai un apsaimniekošanai tieši civilajās programmās, vai gadījumos, kad līgumslēdzēja puse deklarē, ka attiecībā uz šo lietoto degvielu vai radioaktīvajiem atkritumiem ir piemērojama šī konvencija. Konvenciju piemēro arī attiecībā uz šķidro vai gāzveida radioaktīvo materiālu plānotu un kontrolētu izkliedēšanu vidē no kontrolētām kodoliekārtām.

pienākumi attiecībā uz lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu pārrobežu pārvietojumu (imports, eksports un tranzīts) drošību. Tajā ir noteikts, ka katrai līgumslēdzējai pusei, kas iesaistīta pārrobežu pārvietojumos, ir jāveic atbilstīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka šādus pārvietojumus veic saskaņā ar šīs konvencijas nosacījumiem un attiecīgajiem juridiski saistošajiem starptautiskiem dokumentiem. Visas 28 dalībvalstis ir Kopējās konvencijas līgumslēdzējas puses[10], tādējādi pierādot apņemšanos nodrošināt augstu lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu drošības līmeni no to rašanās brīža līdz apglabāšanai.

ES līmenī direktīvas vispārējais mērķis ir, veicot lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu pārvadājumu uzraudzību un kontroli, uzlabot aizsardzību pret jonizējošā starojuma radīto apdraudējumu Turklāt Padomes Direktīvā 2013/59/*Euratom* par drošības pamatstandartiem[11] ir izklāstīti saskaņoti atbrīvojuma kritēriji un vispārīgi atbrīvojuma līmeņi attiecībā uz materiāliem, kuriem piemēro atbrīvojumu no regulatīvās kontroles, savukārt drošības pamatstandartu piemērošanas joma ir paplašināta, iekļaujot cilvēku darbības, kas saistītas ar dabisku starojuma avotu klātesamību, tostarp tādu materiālu pārstrādi, kuros ir dabā sastopami radioaktīvi materiāli (*NORM*). Padomes Direktīvas 2013/59/*Euratom* ietekme uz radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārrobežu pārvadājumu uzraudzības un kontroles īstenošanu Komisijai būtu jāvērtē nākamajā pārskata periodā.

Šā visaptverošā ES kodoldrošības un radiācijas drošības satvara piemērošanas jomā direktīvā īpaša uzmanība ir pievērsta civilajās iekārtās un darbībās radīto radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārrobežu pārvadājumu atļauju piešķiršanas regulatīvajiem un procesuālajiem aspektiem. Direktīvu piemēro, ja:

- lietotāskodoldegvielas vai radioaktīvo atkritumu izcelsmes valsts, galamērķa valsts vai jebkura tranzīta valsts ir ES dalībvalsts;
- lietotās kodoldegvielas vai radioaktīvo atkritumu daudzums un koncentrācija vienā pārvadājumā (sūtījumā) pārsniedz līmeņus, kas noteikti Padomes Direktīvā 2013/59/*Euratom*.

2.1. Pārvadājumu uzraudzības un kontroles vispārīgie principi

Ikviena dalībvalsts saglabā pilnīgu atbildību[12] par politikas izvēli attiecībā uz savā jurisdikcijā esošu radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas apsaimniekošanu. Šajā politikā var ietvert lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu eksportu vai šādu materiālu importu (piemēram, pārstrādei) tās teritorijā.

---

10 No 2016. gada 26. septembra šai konvencijai ir 73 līgumslēdzējas puses (http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointconv_status.pdf).

11 Padomes Direktīva 2013/59/*Euratom* (2013. gada 5. decembris), ar ko nosaka drošības pamatstandartus aizsardzībai pret jonizējošā starojuma radītajiem draudiem un atceļ Direktīvu 89/618/*Euratom*, Direktīvu 90/641/*Euratom*, Direktīvu 96/29/*Euratom*, Direktīvu 97/43/*Euratom* un Direktīvu 2003/122/*Euratom* (OV L 13, 17.1.2014., 1.–73. lpp.).

12 Saskaņā ar Padomes 2011. gada 19. jūlija Direktīvu 2011/70/*Euratom*, ar ko izveido Kopienas sistēmu lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu atbildīgai un drošai apsaimniekošanai (OV L 199, 2.8.2011., 48.–56. lpp.).

Direktīvā[13] ir noteikts, ka dalībvalstīm radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzībai un kontrolei jāizmanto standarta dokuments. Ja šādus materiālus paredzēts transportēt uz trešām valstīm, dalībvalstīm ir jāpiemēro arī kritēriji, kuri attiecībā uz pārvadājumiem noteikti direktīvas 16. panta 2. punktā un piemērojamajā Komisijas ieteikumā[14].

Ja pārvadājumu nevar pabeigt vai nav ievēroti pārvadājuma nosacījumi, kas paredzēti šajā direktīvā, izcelsmes dalībvalsts kompetentās iestādes nodrošina, ka attiecīgo radioaktīvo atkritumu vai lietotās kodoldegvielas turētājs[15] tos paņem atpakaļ, ja vien nevar veikt alternatīvus drošības pasākumus. Šīs kompetentās iestādes nodrošina, ka vajadzības gadījumā par pārvadājumu atbildīgā persona veic drošību uzlabojošus pasākumus. Šādā gadījumā turētājs atbild par to izmaksu segšanu, kas rodas gadījumos, ja pārvadājumu nevar pabeigt[16].

Ikviens atteikums piešķirt atļauju izlietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu pārvadāšanai i) ir jāpamato ar direktīvā noteiktajiem kritērijiem; ii) tam nevajadzētu būt patvaļīgam; un iii) tas būtu jāpamato ar attiecīgiem valsts, Kopienas vai starptautiskiem tiesību aktiem. Dalībvalstu lēmumiem attiecībā uz piekrišanu vai atteikumu ir jāatbilst noteikumiem, kas izklāstīti Kopējā konvencijā un direktīvā[17], kurā noteikts, ka radioaktīvos atkritumus vai lietoto kodoldegvielu aizliegts eksportēt uz galamērķi, kas atrodas uz dienvidiem no 60° dienvidu platuma, uz Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm vai uz trešo valsti, kurai nav pietiekamu resursu, lai droši apsaimniekotu radioaktīvos atkritumus vai lietoto kodoldegvielu.

Papildus ziņojumiem Komisijai, kuri jāiesniedz ik pēc trīs gadiem, dalībvalstis:

- katru gadu ziņo[18] Komisijai un Padomdevējai komitejai par jebkādiem neatļautiem pārvadājumiem uz trešo valsti, kurā nav pietiekamu tehnisko un administratīvo resursu un reglamentētas struktūras, lai droši apsaimniekotu lietoto kodoldegvielu un/vai radioaktīvos atkritumus;

- nosūta[19] Komisijai kompetentās(-o) iestādes(-žu) kontaktinformāciju un visu informāciju, kas vajadzīga ātrai saziņai.

2.2. Direktīvas īstenošana

Direktīvā ir noteikts, ka, veicot visus pārvadājumus (tostarp imports, eksports un tranzīts

---

13 Saskaņā ar direktīvas 17. panta 1. punktu.

14 Komisijas 2008. gada 4. decembra ieteikums par kritērijiem radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas eksportam uz trešām valstīm (izziņots ar dokumenta numuru K(2008) 7570) (2008/956/*Euratom*).

15 Turētājs ir fiziska vai juridiska persona, kura pirms radioaktīvo atkritumu vai lietotās kodoldegvielas pārvadājuma saskaņā ar valsts likumiem ir atbildīga par šiem materiāliem un paredz nogādāt tos saņēmējam. (Direktīvas 5. panta 9. punkts).

16 Saskaņā ar direktīvas 12. pantu.

17 Saskaņā ar direktīvas 16. pantu.

18 Saskaņā ar direktīvas 16. panta 1. punktu.

19 Saskaņā ar 18. pantu.

starp dalībvalstīm un no Kopienas/ uz Kopienu), uz kuriem attiecas šī direktīva, lieto standarta dokumentu[20]. Standarta dokuments, kas ar Komisijas lēmumu tika izveidots 2008. gadā[21] un grozīts 2011. gadā, papildina direktīvu. Standarta dokumentā ir iekļautas šādas veidlapas:

- pieteikums lietotās kodoldegvielas vai radioaktīvo atkritumu pārvadājumu atļaujas saņemšanai;
- apstiprinājums par pieteikuma saņemšanu — trūkstošās informācijas par lietoto kodoldegvielu vai radioaktīvajiem atkritumiem pieprasījums;
- iesaistīto kompetento iestāžu piekrišana vai atteikums radioaktīvo atkritumu vai lietotās kodoldegvielas pārvadājumam;
- lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu pārvadājuma atļauja;
- radioaktīvo atkritumu kravas apraksts un iepakojumu saraksts;
- apstiprinājums par radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājuma saņemšanu.

Vairākums dalībvalstu ziņojumos nav norādījušas konkrētas problēmas saistībā ar standarta dokumenta lietošanu. Lai pastāvīgi uzlabotu standarta dokumentu, dažas dalībvalstis ierosināja standarta dokumenta īpašā sadaļā ieviest pārvadājuma identifikācijas numuru. Izmantojot šādu sadaļu, būtu vieglāk izsekot atpakaļnosūtīšanu gadījumos, kad lietotā kodoldegviela un/vai radioaktīvie atkritumi ir nosūtīti (pārstrādei) apstrādei ārvalstīs, un būtu nodrošināta iespēja salīdzināt ar iepriekšējām atļaujām/piekrišanu, tādējādi veicinot vispārējo uzraudzību.

2.3. Padomdevējas komitejas atzinums

Padomdevējas komitejas XI sanāksme notika 2019. gada 8. oktobrī Luksemburgā. XI sanāksmes laikā tika apspriests šā ziņojuma projekts un tam pievienotais Komisijas dienestu darba dokuments. Pēc tam, izmantojot rakstisku procedūru, tika saņemts Padomdevējas komitejas atzinums[22].

XI sanāksmes laikā Komisija ierosināja grozījumus veidnē, kuru izmanto, lai ik pēc 3 gadiem ziņotu par lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu pārvadājumiem. Dalībvalstis plaši izmanto šo brīvprātīgās ziņošanas veidni. Komisijas dienesti pārskatīja ziņošanas veidnes saturu un formātu, ņemot vērā Komisijas konstatēto trešajā ziņošanas ciklā (aprakstīts Komisijas dienestu darba dokumenta SWD(2019)437) 4.4. un 4.5. sadaļā.)

---

20 Saskaņā ar 17. pantu.

21 Komisijas 2008. gada 5. marta lēmums, ar ko izveido Padomes Direktīvā 2006/117/*Euratom* minēto standarta dokumentu radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzībai un kontrolei (izziņots ar dokumenta numuru K(2008) 793), (2008/312/*Euratom*), OV L 107, 17.4.2008., 32.–59. lpp.

22 Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 182/211 3. panta 5. punktu un Padomdevējas komitejas noteikumiem (25.1.2017.) atbilstoši Padomes Direktīvas 2006/117/*Euratom* 21. pantam.

2.4. Kompetentās iestādes

Līdz 2017. gada jūlijam visas dalībvalstis ir sniegušas informāciju par savām kompetentajām iestādēm atbilstīgi direktīvas 5. panta 13. punktam[23]. Pēc Padomdevējas komitejas XI sanāksmes dažas dalībvalstis nosūtīja atjauninātu informāciju (iekļauta pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta SWD(2019)437 *final* I pielikumā).

Dalībvalstu kompetento iestāžu saraksts ir pieejams Komisijas tīmekļa vietnē: https://ec.europa.eu/energy/en/topics/nuclear-energy/radiation-protection/transport-radioactive-materials.

3. NOVĒROJUMI UN TENDENCES

Kopumā — un salīdzinot ar iepriekšējiem pārskata periodiem, pašreizējā pārskata periodā ir ziņots par mazāku atļauju skaitu[24], jo īpaši attiecībā uz lietotās degvielas pārvadājumiem (sk. 1. diagrammu). Tomēr, tā kā viena atļauja var attiekties uz vairāk nekā vienu pārvadājumu, tas nebūt nenozīmē, ka pārvadājumu skaits ir samazinājies. Šajā ziņojumā pirmo reizi ir iekļauta informācija par pārvadājumu skaitu.

Sešas dalībvalstis (Grieķija, Horvātija, Igaunija, Kipra, Malta un Portugāle) kopš direktīvā paredzētā ziņošanas pienākuma stāšanās spēkā vēl nav ziņojušas par atļautiem pārvadājumiem savā teritorijā.

---

23 Saskaņā ar definīciju direktīvas 5. panta 13. punktā "kompetentās iestādes" ir "jebkuras iestādes, kuras saskaņā ar izcelsmes, tranzīta vai galamērķa valstu normatīvajiem aktiem pilnvarotas ieviest radioaktīvo atkritumu vai lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzības un kontroles sistēmu".

24 Šajā diagrammā redzams, ka papildus radioaktīvo atkritumu un lietotās degvielas pārvadājumiem, attiecībā uz kuriem ir izdotas 139 atļaujas, 7 atļaujas ir izdotas par "materiālu" pārvadājumiem.

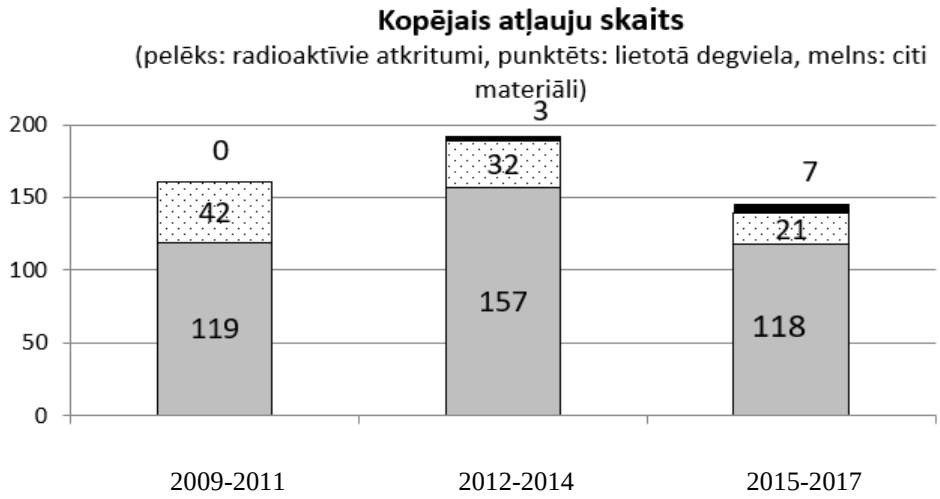

1. attēls. Atļauju skaits

Pašreizējā īstenošanas periodā ir ziņots par trim piekrišanas atteikumiem. Tika konstatēts, ka dalībvalstis, kuras sniedz piekrišanu, tomēr ir ziņojušas par dažiem no minētajiem pārvadājumiem (kas galu galā netika veikti).

- Viena dalībvalsts atteicās piešķirt atļauju saistībā ar četriem pieteikumiem par piesārņotu metāllūžņu tranzītu, uzskatot, ka minētie pieteikumi ir ārpus direktīvas piemērošanas jomas, kurā paredzēti noteikumi tikai attiecībā uz radioaktīvajiem atkritumiem un lietotu kodoldegvielu. Tomēr šo materiālu tranzīts regulāri tika veikts saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem.
- Viena dalībvalsts atteicās importēt no citas dalībvalsts radioaktīvos atkritumus apglabāšanai, apgalvojot, ka izcelsmes dalībvalsts pati spēj nodrošināt atkritumu apglabāšanu.

Dalībvalstis nav ziņojušas Komisijai par visiem gadījumiem, uz kuriem attiecas 4. pants "Atpakaļnosūtīšana, kas saistīta ar nedeklarētu radioaktīvo atkritumu neatļautiem pārvadājumiem", 12. pants "Nepabeigts pārvadājums" vai 16. panta 1. punkta c) apakšpunkts "Eksportēšanas aizliegums". Vienīgais atpakaļnosūtīšanas gadījums, par kuru ziņots šajā laikposmā, bija saistīts ar dažu radioaktīvo atkritumu (no medicīnas nozares) nepiemērotību apstrādes vietai ārvalstīs. Tādējādi ziņotā informācija liecina, ka pārskata periodā ES teritorijā neatļauti pārvadājumi nav veikti.

Salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, ziņošanas pienākuma izpildes kavējumu skaits ir samazinājies. 2017. gada decembrī un 2018. gada janvārī valsts ziņojumus bija iesniegušas 24 dalībvalstis[25]. Trijos pārskata periodos ievērojami ir uzlabojusies arī kopējā ziņojumu kvalitāte. Sešas dalībvalstis izmanto pārvadājuma identifikācijas numuru.

[25] Valstu ziņojumu iesniegšanas termiņš bija 2017. gada 25. decembris.

Tomēr Komisija ziņojumos konstatēja vēl dažas neatbilstības, kuras pēc Komisijas dienestu *ad hoc* pieprasījuma tika labotas[26].

Papildus tam Komisija konstatēja arī neatbilstības dažādu dalībvalstu ziņojumos, piemēram, attiecībā uz pārvadājumu skaitu vairākās atļaujās vai dažu pārvadājumu kopējo radioaktivitātes līmeni un maksimālo aktivitāti katrā iepakojumā. Visi šie jautājumi tika precizēti, sazinoties ar dalībvalstīm.

Sīks izklāsts par radioaktīvo atkritumu un lietotās degvielas pārrobežu pārvadājumiem ES pašreizējā pārskata periodā ir sniegts Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2019)437 *final*, kas pievienots šim ziņojumam.

3.1. Statistika (2015.–2017. gads)[27]

Šajā sadaļā ir sniegts statistikas pārskats par atļaujām un pārvadājumiem, pārvadājumu veidiem, pārvadāto materiālu izcelsmi un pārvadājumu nolūku.

Atļauju un faktisko pārvadājumu salīdzinājums

14 dalībvalstis ziņoja, ka 2015.–2017. gadā ir izdotas 146 atļaujas, kas atbilst 1834 faktiski veiktiem pārvadājumiem (kopējais pārvadājumu skaits). Dažas atļaujas attiecas uz vairākiem pārvadājumiem (vidēji 12–13 pārvadājumi) un var būt izdotas uz laikposmu, kas ir ilgāks par pašreizējā ziņojumā ietverto periodu.

Kā redzams 1. diagrammā, 1,86 % atļauju attiecas uz radioaktīvo atkritumu pārvadājumiem (125 atļaujas, no kurām 7 atļaujas attiecas uz citiem materiāliem[28]), bet pārējie 14 % atļauju attiecas uz lietoto degvielu (21 atļauja).

No faktiski veiktajiem pārvadājumiem 98 % (1791 pārvadājums) ir radioaktīvo atkritumu pārvadājumi, bet 2 % (43 pārvadājumi) ir lietotās degvielas pārvadājumi.

Turpmāk īsumā ir aplūkotas atļaujas atbilstīgi pārvadājumu veidiem[29], t. i., pārvadājumi Kopienā un ārpus Kopienas. No kopumā izdotajām 146 atļaujām 53 atļaujas attiecas uz tranzītu caur vismaz vienu trešo dalībvalsti.

Pārvadājumi Kopienā

120 atļaujas (82 % no kopumā 146 atļaujām) ir izsniegtas pārvadājumiem Kopienā. Lielākā daļa atļauju pārvadājumiem Kopienā (106 atļaujas) attiecas uz radioaktīvajiem atkritumiem, pārējās — (14 atļaujas) uz lietoto degvielu. Minētās 120 atļaujas ir izsniegušas 14 dalībvalstis un saskaņā ar tām ir veikti 1769 pārvadājumi.

---

26 Sīkāka informācija ir izklāstīta SWD(2019)437 4.4. punktā.

27 Šajā ziņojumā izmantotās procentuālās daļas ir noapaļotas līdz tuvākajam veselajam skaitlim.

28 Piemēram, apstarots tērauds pētniecības vajadzībām.

29 Sīkāka informācija par pārvadājumu veidiem (Kopienā un ārpus Kopienas) ir sniegta SWD(2019)437 2. punktā.

Salīdzinot ar iepriekšējo pārskata ciklu, pārvadājumiem Kopienā izsniegto atļauju īpatsvars praktiski nav mainījies (83 % 2012.–2014. gada pārskata periodā).

Pārvadājumi ārpus Kopienas: imports, eksports un tranzīts Kopienas teritorijā

26 atļaujas (18 % no visām atļaujām) ir izsniegtas pārvadājumiem ārpus Kopienas. 17 atļaujas ir izsniegtas **eksportam** uz trešām valstīm (12 % no visām atļaujām), savukārt 8 atļaujas (apmēram 5 % no visām atļaujām) attiecās uz **importu** no valstīm ārpus ES. Faktisko pārvadājumu ziņā 2 % attiecas uz eksportu un 1 % uz importu. Ir ziņots par vienu atļauju tranzītam Kopienas teritorijā.

Attiecībā uz radioaktīvo atkritumu **importu** no trešām valstīm 2015.–2017. gadā trīs dalībvalstis ir izdevušas 5 atļaujas, saskaņā ar kurām ir veikti 14 radioaktīvo atkritumu pārvadājumi. Šis imports ietver radioaktīvos atkritumus, kas pēc pārstrādes nogādāti atpakaļ uz izcelsmes valsti (uz ASV) un atkritumu galīgo apglabāšanu no nozarēm, kas nav saistītas ar kodolenerģiju (no Bahamu Salām un Monako). Divas dalībvalstis importēja lietoto degvielu no trešām valstīm pētniecības darbībām, kas atbilst trim atļaujām attiecībā uz 11 pārvadājumiem.

Attiecībā uz radioaktīvo atkritumu **eksportu** no Kopienas uz trešām valstīm sešas dalībvalstis bija izdevušas kopumā 13 atļaujas, kas attiecās uz 35 pārvadājumiem. Šā eksporta nolūks nekad nebija galīgā apglabāšana trešās valsts teritorijā, bet gan pētniecība, apstrāde un nogādāšana atpakaļ pēc apstrādes/pārstrādes. Trīs dalībvalstis kopumā ir izdevušas četras atļaujas attiecībā uz tikpat daudziem pārvadājumiem par lietotās degvielas eksportu uz trešo valsti. Šā eksporta nolūks bija pārstrāde, pētniecība un bagātinājuma samazināšana.

2015.–2017. gadā tika izsniegta tikai viena atļauja **tranzītam** no trešās valsts.

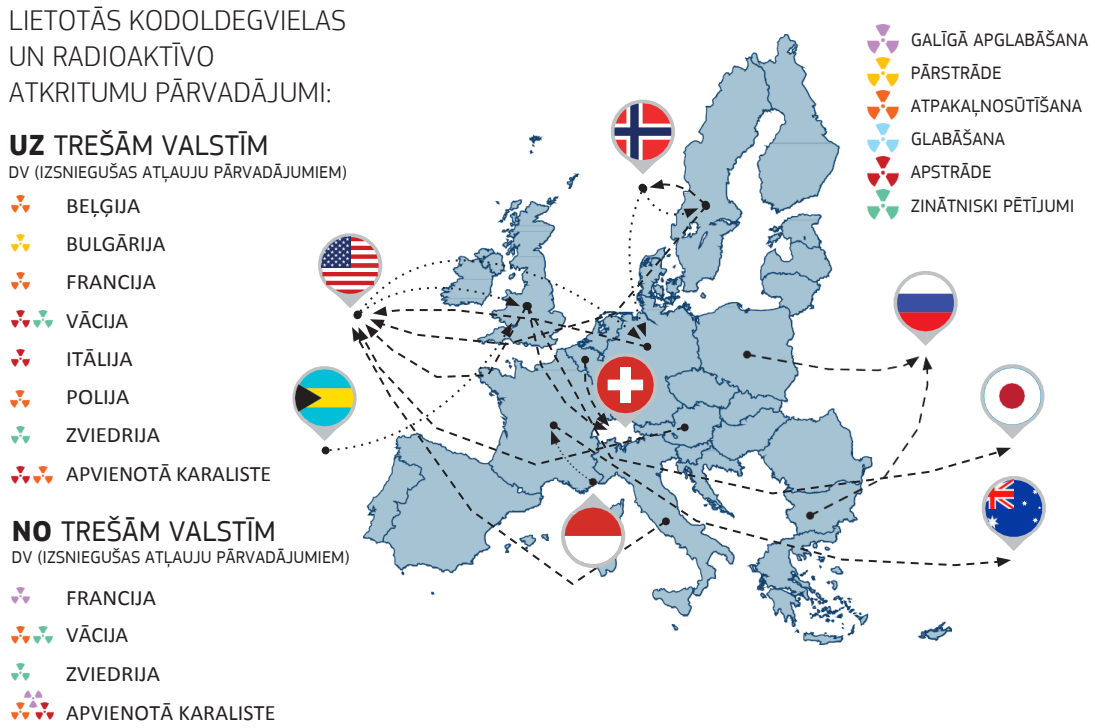

2. attēls. Pārvadājumi ārpus Kopienas 2015.–2017. gadā[30]

Pārvadājuma veids

Pārvadājumus visbiežāk veic pa jūru, apmēram 56 % (81 atļauja) gadījumu, savukārt 40 % (59 atļaujas) pārvadājumu veic pa autoceļiem/dzelzceļu (t. i., neiesaistot jūras vai gaisa transportu). Tikai 4 % atļauju (6 atļaujas) attiecas uz gaisa transportu.

Pārvadājamo materiālu izcelsme

Statistika liecina, ka apmēram 75 % atļauju (110 atļaujas) attiecas uz radioaktīvajiem atkritumiem no kodolenerģijas nozares un lietoto degvielu, 12 % izcelsme ir pētniecības darbības, 3 % — medicīnas nozare, bet pārējā daļa ir no citām nozarēm.

Tomēr, izvērtējot faktisko pārvadājumu skaitu, 43 % pārvadājumu izcelsme ir no nozarēm, kas nav saistītas ar kodolenerģiju, tostarp no medicīnas un pētniecības darbībām.

Pārvadājumu nolūks

Pārvadājumi galvenokārt ir saistīti ar radioaktīvo atkritumu apstrādi (piemēram, apstrāde, lai samazinātu daudzumu, vai kondicionēšana). Šajā ziņā ir izdotas

[30] Eksports no Polijas ir saistīts ar pētniecības reaktora lietotās degvielas atpakaļnosūtīšanu.

42 atļaujas pārvadājumiem uz apstrādes vietām (apmēram 29 % no atļauju skaita) un 48 atļaujas atpakaļnosūtīšanai pēc apstrādes (33 % no atļauju skaita).

Uz lietotās degvielas pārstrādi (5 atļaujas) un tās pēcpārstrādes radioaktīvo atkritumu atpakaļnosūtīšanu (7 atļaujas) attiecas 8 % no atļauju skaita.

4. PAPILDU PASĀKUMI PĒC IEPRIEKŠĒJĀ PĀRSKATA PERIODA

Otrajā Komisijas ziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par direktīvas īstenošanu uzmanība bija veltīta diviem jautājumiem, ko dalībvalstis izvirzīja pirmajā pārskata periodā: nesaskaņoti atbrīvojuma līmeņi ES attiecībā uz radioaktīvajiem atkritumiem un neskaidri noteikumi attiecībā uz atkritumiem, kas satur dabiskas izcelsmes radioaktīvos materiālus (*NORM*), kuri nav radušies no "atļautām darbībām". Abi minētie jautājumi ir aplūkoti pētījumā *"Comprehensive examination and analysis of the situation of transport of nuclear materials"* (Visaptveroša izpēte un analīze par stāvokli kodolmateriālu pārvadājumu jomā), ko finansēja Komisija[31]. Pētījuma pamatā ir aptaujas anketa, kas nosūtīta dalībvalstu kompetentajām iestādēm un citām pārvadājumu nozares iesaistītajām personām, kā arī darbs noslēguma darbseminārā, kur tika pieņemti šādi sākotnējie secinājumi.

- Nesaskaņoti atbrīvojuma līmeņi ES attiecībā uz radioaktīvajiem atkritumiem nav ietekmējuši direktīvas īstenošanu. Padomes Direktīvā 2013/59/*Euratom* par drošības pamatstandartiem ir risināts jautājums par tiesību normu trūkumu attiecībā uz *NORM,* kuri nav radušies no atļautām darbībām. Kā jau iepriekš minēts[8], juridiskā ziņā visi atkritumi, kuru sastāvā ir *NORM*, kuriem ir vajadzīga regulatīvā kontrole un kuri ir klasificēti kā radioaktīvie atkritumi[32], ir direktīvas piemērošanas jomā.

Standarta dokumenta grozījumi šim pārskata periodam netika izvērtēti . Tomēr nākamajā pārskata periodā Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai pilnveidotu standarta dokumenta saskaņošanu atbilstīgi ziņošanas veidnes prasībām.

5. SECINĀJUMI

Direktīvas īstenošana nodrošina, ka visi radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārrobežu pārvietojumi Kopienā notiek tikai tad, ja ir saņemta visu iesaistīto dalībvalstu (arī tranzīta dalībvalstu) kompetento iestāžu iepriekšēja apzināta piekrišana, izmantojot standarta dokumentu. Informāciju par visiem atļautajiem pārvadājumiem noteiktā pārskata periodā (trīs gadi) dalībvalstis regulāri nosūta Komisijai. Tāpēc visā Kopienas teritorijā ir garantēta radioaktīvo atkritumu un

31 ENER/2017/NUCL/SI2.751899.

32 "Radioaktīvie atkritumi" ir radioaktīvi materiāli gāzveida, šķidrā vai cietā formā, kurus nav paredzējusi izmantot izcelsmes vai galamērķa valsts vai fiziska vai juridiska persona, kā lēmumam ir piekritušas šīs valstis, un kurus kā radioaktīvos atkritumus saskaņā ar izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts normatīvajiem aktiem kontrolē regulatīvā iestāde (direktīvas 5. panta 1. punkts).

lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzība un kontrole. Tādēļ, lai gan tā nav obligāta prasība, ir ļoti vēlams izmantot sagatavoto ziņošanas veidni, jo tā nodrošina iespēju iegūt patiesus datus un novērst sniegtās informācijas nepareizas interpretācijas risku.

Savstarpēji salīdzinot dalībvalstu ziņojumus, tika konstatētas dažas neatbilstības, kuru galvenais cēlonis ir sniegtās informācijas neprecizitāte. Pateicoties Komisijas veiktajam novērtējumam, dalībvalstis labāk apzinās, ka ir jāziņo par visiem pārvadājumiem. Šajā ziņā jo īpaši svarīgi bija iegūt pilnīgas datu kopas (ziņošanas veidnes B daļas tabula), kas pieejamas arī no piekrišanas/tranzīta dalībvalsts. Komisija arī konstatēja, ka piekrišanas/tranzīta dalībvalstis ne vienmēr ir bijušas informētas par to, ka pārvadājumi ir atsaukti.

Pašreizējā pārskata periodā dalībvalstis nav ziņojušas par nepabeigtiem pārvadājumiem. Tika ziņots par diviem atteikumiem sniegt piekrišanu, pievienojot pamatojumu. Tika ziņots par vienu atpakaļnosūtīšanas gadījumu[33], kas bija saistīts ar dažu radioaktīvo atkritumu nepiemērotību apstrādes vietai.

Salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, vairākums dalībvalstu savus valsts ziņojumus iesniedza noteiktajā termiņā. Četras dalībvalstis ziņojumus nebija iesniegušas viena mēneša laikā pēc noteiktā termiņa; tomēr tās to izdarīja sešos mēnešos pēc termiņa.

Kopumā Komisija secina, ka pašreizējais ES tiesību aktu kopums, kurā ir Direktīva 2006/117/*Euratom*, Direktīva 2011/70/*Euratom* un Direktīva 2013/59/*Euratom*, nodrošina augstus drošības standartus attiecībā uz apdraudējumu, ko jonizējošais starojums rada ES teritorijā, veicot pārrobežu pārvadājumus. Arī minētā pētījuma[31] sākotnējie konstatējumi apstiprināja pieņēmumu par vispārēju visaptverošu sistēmu, kas ietver ES tiesību aktus, procedūras un praksi, ko īstenojušas dalībvalstis, nodrošinot kodolmateriāla, proti, radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas, drošu pārvietošanu Kopienā.

Komisija pienācīgi izvērtēs šajā ziņojumā izklāstītos secinājumus un apsvērs vai veiks vajadzīgos pasākumus, lai: Komisija cieši sadarbojās ar ES dalībvalstīm, lai uzlabotu ziņošanas veidni. Komisija vēlas ar visām dalībvalstīm kopīgi vienoties par informāciju, kas jāsniedz, lai nākamajā pārskata periodā (2018.–2020. gads) atvieglotu radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas pārvadājumu uzraudzību un kontroli.

[33] Tas nebija saistīts ar neatļautu pārvadājumu.